



M. L. Nathanson:

Almeenytt. Vok for
Danmark og Helgedømmen.

- 1. Heft -

441

Kbh. 1845

654 / 143

393 / 09

123 / 66

24-

292 / 132

STATSBIBLIOTEK
1 AABHUS

Almennyttigt Værk

for

Danmark og Hertugdømmerne

samt Handelsstæderne

Hamborg og Altona

af

M. L. Nathanson.

Første Hefte.

Kjøbenhavn 1845.

Trykt paa Forfatterens eget Forlag
hos Louis Klein.

I Commission hos Boghandler H. C. Klein.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

CHARLES THE FIRST

BY

Forord.

Stte havde jeg tænkt at ville bruge Pennen her i Hovedstaden til andet end at skrive nogle men dog vigtige Breve. Men idet jeg aldrig kunde finde mig i at være i uvirksom Stand — tog jeg fat paa den, sad hjemme, medens andre morede dem i det venlige Tivoli. Dette første Hefte er naturligviis mit Indlingsthema, Hesteavlens Fremme. Idet jeg beder, sjaansomt at bedømme min Skrivemaade, thi i samfulde trende Aar har jeg ikkun udgivet et Skrift i det danske Sprog, haaber jeg tillige, at Læserne ville undskyldde mig deri, fordi jeg paa nogle Steder omtaler noget Hesteavlens uvedkommende. Jeg taler helst Hjertets Sprog, det egner sig bedst for den, som beviser at være consequent.

Kjøbenhavn den 24de Januar 1845.

M. L. Nathanson.

570307

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Boston Public Library

I.

**Noogle Ord og Bemærkninger i Henseende
til en af Landets første Indtægtskilder,
Hesteavlens.**

Unægteligt, er i intet Land i den senere Tid anvendt mere, til at forbedre Hesteavlens, end i Danmark og i Hertugdømmerne.

I fordums Dage blev Præmier for de bedste Landbesejere uddeelte, og Stutteridirectionen lader endnu aarligen Kommissairer bereise Jylland, for at tildele de bedste stutteridigtige Hingste, Præmier, indebrænde samme og tillige at indvirke gavnligt for Hesteavlens, hos Opdrætterne.

For omtrent 15 Aar gav Hans Høifyrstelige Durchlauchtighed Hertugen af Augustenborg den første Impuls til Indførelsen af Væddeløb, og Benyttelsen af Fuldblods hingste som Besejere. Begge indslaaede Veie kunne man gjerne have bibeholdt, idet enhver nye Indretning, naar den blot ledes med den fornødne Sagkundskab, maae være gavnlig for Landet. Imidlertid, da

disse Nyheder, som unyttigt og uhensigtsmæssigt offentlig dabledes, saa bekendtgjorde Stutteriedirectionen i Maret 1832 en Opfordring til Mænd af Faget, at indlevere Forslage, og den bedste Afhandling skulle blive belønnet med en Præmie af Rbd. 200 Solv.

Af de 23 Præmieæskere blev Kammerraad Michaelsens Afhandling som priisværdig befundet.

Danmarks ældste og dygtigste Veterinair Hr. General-Krigs-Kommisfær Dr. Med. Neergaard var ei iblandt Præmieæskerne.

Kammerraaden beviste nu, at Hesteavlens i Danmark og Hertugdømmerne ikkun ved Væddeløb, Traineeranstalter og Fuldblodshingste kunne befordres. Hans Raad blev desto værre fulgt, Væddeløbsbaner blev i hele Landet anlagt, høie Priser udsat, Fuldblodshingste (men daarlige) indført, og efter 12 Aars Forløb ere vi komne til den Overbeviisning, at ogsaa, ei heller dette har nyttet, men i dets Sted skadet betydeligt, thi tvende for vort Land aldeles fremmede Indretninger skulle være de gavnligste, men derfor blev de ogsaa atter affattede, efterat saavel Regjeringen, som ogsaa de Private, ei alene have opofret betydelige Summer, men Hesteavlens Fremme skadedes derved betydeligt, thi hvad Nyttigt kunne ikke i de mange Aar allerede have været foranstaltet??

I Maret 1839 forelagde jeg allerunderdanigst vores Høifalige Konge som og Stutteriedirectionen Beviserne,

at alene i Randers Egne 40 af de bedste jydste Hingste ere blevne kastrede, blot fordi Hingsteholderne ei mere erholdt Præmie for deres gode Hingste, thi disse til deeldes jo som bekjendt Actionairerne af de daarlige Fuldblodshingste.

Jeg forfattede ogsaa samme Aar en Plan til at forbedre og fremme Hesteavl, hvilken blot gik ud derpaa, at anskaffe gode stærkbenede Halvblodshingste, NB. til Afbenyttelsen til saadanne Egne, hvor gode Følhopper have, at lette Hesteopdrætterne i Bedækningspengene, og endeligen at stifte Foreninger, hvorved Hensigten skulle være, at blot gode Hopper kunne blive bedækkede; thi Hovedhensigten til at forbedre Hesteavl er utvivlsomt ifkun denne, at producere saadanne Heste, som med Begjærighed til høie Priser kunde sælges til Udlandet, og at vor Kavallerie og de Private kunde erholde bedre Heste end tilforn, uden at føre disse ind fra Udlandet.

Min Plan fandt som almindelig bekjendt overalt Bifald, og da vor høitelskelige Konge Christian den Sttende besteg Danmarks Throne, saa besluttede Allerhøisfsamme, at en Prøve skulle blive aflagt, hvilke af de 3de Forslage de gavnligste maatte være, om

1. Bæddeløb og Fuldblodshingste,
2. Præmiefordeling til Hingstene, eller
3. Om mit Forslag, nemlig stærkbenede Halvblodshingste og Foreninger til at fremme Hesteavl.

Efterat have, ved flere Leiligheder, beviist Hs. Majestæt Kongen, at jeg i flere Henseender har gavnet Fædrelandet, men hvorved mine pekuniere Forhold leed Tab, satte Allerhøiøstamme i Aaret 1840 mig i den Stand, at jeg i det smaae kunne realisere mit Forflag. Jeg kjøbte sex af de bedste Halvblodshingste i Holsteen, hvorunder den berømte York Shire, Hingst Cheer, var, som den afvøde Agent Olde kjøbte i England og betalte den med 600 £, men kunde senere sælge samme til den hollandske Regjering for en betydelig Summa.

Men istedetfor at der burde medgives mig til Jylland (hvor Begyndelsen skulde skee med at oprette Foreeninger) en duelig og uegennyttig Veterinair som tillige maatte være en redelig Mand, fik jeg destoværre Kammerraad Michaelsen med mig til Randers og videre omkring i Jylland, Hs. Majestæt Kongen gav allernaadigst de fornødne Resurcer dertil.

Af Directionen for Stutterivæsenet og Veterinair-skolen modtog jeg dengang en Skrivelse saa lydende:

„Efter Hr. Nathansons Dnsse undlader Directionen ikke, efterat have gjort sig besjendt med deres Plan til Anskaffelsen af Halvblodshingste, for at anvendes som Landbestelere i Jylland, herved at meddele Dem, at det ogsaa er Directionens Overbeviisning, at Benyttelsen af gode og stærke Halvblodshingste for Tiden er af Bigtighed for den jydske Hesteavl's Opkomst, ligesom man ei

beller skønner rettere, end at en Forening som den af Dem projecterede, vil, naar den bestyres med fornøden Sagkundskab, kunne bidrage væsentlig til det fornævnte Niemeeds Fremme.“

Directionen for Stutterivæsenet og Veterinærskolen
den 13de April 1839.

Schønheider. Koepstorff. Berger. Collin.

Men mine Slægtninger i Randers, hvis Samvittighed begyndte at vaagne, troede, at Majestæten havde sendt mig derhen, for at være tilstæde ved et nyt Forhørs Optagelse i min Hospitalsfag, løb atter omkring i Byen *) som om de vare stufne af Bremsen, Alting blev sat i Gang, Minerne bleve sprængte og endelig Larmtrommen rørt, og jeg udraabtes atter for vanvittig, saa at det blev mig gjort umuligt at arbejde for den Sag jeg egentlig var kommet til Randers for, nemlig Realiseringen af min Plan til Hesteavlens Fremme, skjøndt jeg til den Ende havde medtaget 4 af mine Hingste.

Idet jeg nu blev forstyrret i Udførelsen af min Plan, og det i Randers manglede mig paa Rejsepenge, saa maatte jeg, for at erholde dem af Kammerraad Michaelsen, som havde et Kreditiv paa Randers Amtstue paa 1000 Rbd. til at bestride vore Rejseomkostninger med, give ham en skriftlig Tilstaaelse

*) Deres meget bekendte Kommissionair Christian Hennings og Bognmand Jens Josephsen brugtes atter til denne Skandal.

„At jeg intet havde imod, naar han i min Fraværelse bragte Alt i Stand.“

Jeg underskrev det: Randers den 20de December 1840.

Kammerraaden vilde selv have Eren, i Forening med Proprietair Weinschenk til Gunderupgaard, med hvem han ofte, dog uden at jeg var tilstæde, aftalte Alt *).

At Publikummet i Randers, nemlig det velsindede, ret godt vidste, hvorledes jeg, saa at sige, af Kammer-raaden blev afvirpet, bevises ved en mig tilegnet Annonce af Hr. Proprietair Walthers forhen til Haraldslund, aftrykt i det franske Sprog, i Aarhus Stiftstidende Nr. 209. 1840:

„Med disse Linier anbefaler jeg mig Dem, og beklager tillige med mange brave Landmænd, dersom det Almecennyttige, i hvilken Anledning De kom til Randers, skulde ved Intrigue tilintetgjøres.“

I den Berlingske Tidende af 20de April 1842. Nr. 99 bleve Amtmændenes anbefalinger omtalte, skjøndt jeg er forsynet med de bedste fra alle Amtmænd, næsten fra Skagen indtil Elben, saa bringer jeg ifkun til almeen Kundskab, Amtmand Johansens:

„Idet jeg takker Hr. Nathanson for den Nidkjærhed, hvormed han er betænkt paa Hesteavlens Forbedring i det mig allernaadigst anbettede Amt, glæder det mig tillige at kunne bevidne, at hans Bestræbelser finde almindelig Paafjønneelse hos Landmanden, samt nærer

*) Ligefaa tilfrev han Kammerraad Dalgas for at skade mig og Sagen.

jeg det grundede Haab, at hans Virksomhed vil være af gavnrig Indflydelse paa hiint vigtige Anliggende." Hadersleber Amtshuus den 7de April 1842.

Kommitteens for Veiler Foreningen til Hesteavlens Fremme Hrr Major Ingversen, Inspektør Beyer og Kammerraad Dalgas, hvilke ved mig i en allerunderdanigst Ansøgning til Majestæten, bad om Understøttelse, bevidne mig i selve Ansøgningen Deres Bisald saaledes:

„Med Taknemlighed og Erkjendtlighed have vi allerede erfaret de Forandringer Deres Kongl. Majestæt ved Hr. Nathanson allernaadigst lader iværksætte til Hesteavlens Fremme i Jylland.

Uden at være ubesteden vover jeg at sige, at ingen Privatmand her i Landet har opofret saa meget for at ophjælpe vor Hesteavl som jeg har gjort, og beviist, at Hesteavlen hos os ikke kan besordres paa bedre Maade end min dengang forfattede Plan tydeligen udviste. Mine Raad og Forslag bleve vel paa en Maade fulgt, men jeg, som simpel Mand, maatte naturligviis vige for en Kammerraad Michaelsen, som reiste Landet omkring og spillede Stormand, indtil Landets Dverret tog fat paa ham, og paastod at Kammerraaden burde leve noget tarveligt, nemlig ved tørt Brød og Rildevand.

Idet jeg fra 1841 at regne ingen Bidrag af Statskassen erholdt, saa var det mig ei heller længere muligt at arbejde paa denne vigtige Sags Fremme, jeg maatte svare alle Udgifterne, og Kammerraaden fik paa engang

den fixe Idee, at erklære mine Hingste i den Berlingske Tidende Nr. 116. 1841 for kongelig Eiendom, men i Nr. 117 samme Avis 1841 beviste jeg ham det Modsatte. Imidlertid tog han alle mine Bedækningspenge til sig, skjøndt jeg har hans egen Tilstaaelse fra 2 Febr. 1841, hvorefter mig tilkom 2360 Rbd. Men hvad er ved Kammerraaen at hale? intet. Men i Betragtning af, at jeg er bleven et Offer for denne Sag, stoler jeg paa Hs. Maj. Kongens Retfærdighed og Raade. Imidlertid har han ogsaa skadet mig i Udlandet, thi man troede i Hamborg at det var Hs. Majestæts Hingste, og paa Schulterberlattet udenfor Hamborg hos Dose maatte jeg i Sandhed betale ret kongeligt, thi i 23 Dage fordrede han for Staldrum, Kost og Logie 2c. den uhorste Summa af 3155 R 14 β Courant. Da jeg ikke strax havde saa mange Penge paa rede Haand vilde han sælge mine Hingste, men en Ven laante mig 3600 R , disse deponerede jeg hos Hr. Senator Merk (Landsherre for St. Pauli ved Hamborg) jeg udholdt en Proces, og af de 3600 R fik jeg ifkun 130 R og mine Hingste tilbage, disse bleve senere solgt, skjøndt mange Udlændinger vilde have kjøbt dem, især vilde Hr. Major v. Schöning, Stutmesteren hos Kongen af Preussen, for Stutteriet Neustadt an der Dossa, kjøbe Hingsten Cheer, men jeg foretrak hellere at sælge dem til vort Land, Cheer er i Tjen hos Baron v. Juul, de andre i Hertugdømmerne.

Om endogsaa jeg har tabt, saa har min Sag seiret,

thi forrige Aar har vor allernaadigste Konge indseet, at jeg i det mindste i denne Sag burde have Ret, og befalede allernaadigst, at 30,000 Rbd. skulde foreløbigen anvendes til at indkjøbe Halvblodshingste. Her Kammerraad Michaelsen vippede mig af Hestesagen, saa har Hr. Proprietair Weinschenk hævnnet mig, thi Kammerraa-den tog sig ikke i vare nok for en gammel Hestepranger, og Hr. W. fik den Gæde at ledsage Staldmester Wardenfleth paa sin Reise til England, for at være Staldmesteren behjælpelig som Tolk, thi at besørge Hestenes Indkjøb, det kunde vel Hr. W. gjøre uden at have Hr. W. med sig.

At mit Forslag, hvormed jeg fremkom i Aaret 1839, omsider, efterat jeg havde døiet saa meget, først i Aaret 1844 blev til en kongelig Forordning, glædede mig særdeles, og af pure Enthusiasme skrev jeg i Nr. 76 af Hamb. Neue Zeitung af 10de Januar 1844, at jeg var den som gav Impulsen dertil.

Omensfjændt med en Sum af 30,000 Rbd. ikke lidet kunde udrettes, saa er dog atter den gode Hensigt forfeilet, thi halve Forholdsregler give ifkun halve Resultater, derfor byder Pligten mig, jeg elsker det Land, hvori jeg fødtes, og seer ei gjerne at Regjeringen ei alene aarligen spiller mange Penge, men endogsaa giver Landets Hesteavl stedse Tilbagestød, fremmes og forbedres maa den, det var mit hele Studium i den senere Tid, derfor nødes jeg atter at træde i Stranserne, behyge Mangleterne og henpege paa det som burde skee.

Aldrig har der været en bedre Epoche i Danmark og Hertugdømmerne for Hesteavl end netop nu.

Man vil muligen kunne svare, det skedte jo i Aaret 1830, det var blot en Krisis af Krigen, hvor ifkun alle vore daarlige Heste skaffedes af Landet, og dette gav muligen mangen Hesteopdrætter Anledning til at tro, som om de danske Heste vare de fortrinligste, men dengang kunde man i andre Lande ei faae dem saa billige som hos os, og i Krigstiderne overseer man jo mange Feil —.

Men nu da man overalt lever i Fred og Ro, og Kjørehestens Hurtighed ei mere kommer i Betragtning, thi Lokomotivet har mere Kraft og Udholdenhed end den berømte Eklips som jo løb en engelsk Miil i een Minut, nu maae man for Alvor være betænkt paa at producere saadanne Heste, som give en god Handelsartikel til Udlandet, nemlig elegante stærke Vognheste og gode Kavalleriheste med stærke Been og let Fodskifte. Derfor er nu en meget vigtig Epoche for Danmark og Hertugdømmerne, thi der gives vel neppe noget Land, som bedre egner sig til Hesteavl, end netop vort, rige Kornagre, overflødige Enge, og Landmanden særdeles ffikket til Hesteopdrættene (naar de blot sørge de bedre for deres Stalde og Hestens Pudsning). I et Land hvor man ligeledes har særdeles gode Følhopper, der maa med mere Energie tænkes og handles, vedligeholde en Kilde, at den ei omsider udtørres.

Naar man enten ikke vil vide det, eller af Egen-
nytte ei benytter det Gavnlige, saa er det dog vist en-
hver tro Undersaats Pligt, at henlede sin Konges Op-
mærksomhed paa en Sag, hvilken i Sandhed burde be-
handles med mere Sagkundskab og Energie, for
dog omsider at komme til et godt Resultat.

Ifølge den Berlingske Tidende af 24de Jan. d. A.
Nr. 21, ere af de allernaadigst tilstaaede 30,000 Rbd.
ikun forbrugte 14,000 Rbd. til Indkjøbet af 5 Halv-
blodshingste; disse bleve af Hr. Reifestaldmester v. Bar-
densfleth og den forhen omtalte Proprietair og Heste-
handler Hr. Weinschenk til Gunderupgaard i York Shire
kjøbte respective 450, 315, 180, 170, 140, tilsammen
1255 £, og med alle Udgifter den runde Summa
14,000 Rbd.

De trende dyreste, formeentligen de bedste, bleve
stationerede i Jylland, men paa Pladse, hvor ikkun nogle
saa gode Følhopper have, thi i de bedste Egne, hvor
særdeles gode Følhopper findes, havde Hingsterne utvivl-
somt gavnnet. Men nu hvor den 450pundige Skimmel-
hingst Greylock er stationeret hos Hestehandleren An-
ders Kondrup i Endsløv ved Mariager, i en meget
daarlig Egn, hvor det er en Sjeldenhed at see en god
Følhoppe, hvor den vist maa gjøre mange Saltomortaler
for at tjene sin Havre; kunde Greylock tale, han
vilde gjøre Hr. Weinschenk mange Bebreidelser, fordi

han tog ham bort fra sit Fødeland og bragte ham til Mariager Egnen.

Den 4aarige Hamplættonia 315 £ (Alderen paa de andre Hingster er af visse Aarsager ei omtalt) er givet paa Foder til en Salling Bonde. Det er almindeligt bekjendt at Salling Bonden ingen Hesteopdrætter er men Hestehandler, de kjøbe deres Føl i Egnen af Randers, for ei at beskæftige sig dermed. Hingsten vil paa dette Sted samle sig Staldmod og Staalsvampe, thi jeg kjender Sallingernes Nygt og Pleie.

Hingsten Albert 170 £, formodentlig den daarligste, har Hr. Weinschenk af pure Patriotisme selv taget til sig, vel vidende, at i en daarlig Heedeegn ved Løgstoer ikkun daarlige Hopper vilde kunne bringes til Hingsten, derfor har Hr. Weinschenk ogsaa nedsat Staldpengene for de fattige Bønder til 24 β pr. Døgn, Bedækningspengene ere meget billige ansat, nemlig 1 Specie pr. Hoppe, Hingsten vil faae mere at bestille end at trække Ploven og Harven. Mine Hingster som jeg i Aaret 1841 havde stationeret i Jylland, gavnede dog Landet mere end nu de kongelige gjør det, de maatte ikke alene producere Føl, de maatte ogsaa hjælpe til at producere Korn, thi de gif for Plov og Harve, saaledes befalede Kammerraad Michaelsen det; dengang troede han at han kunde gjøre hvad han lystede, men der gives i Landet en Ret, ja saagar en Overret, med den er ei godt at lege.

Med de 2de Hingster for Hertugdømmerne, Sportsmann og Dart, den første 180 den sidste 140 £, har man paa en mere oeconomisk Maade handlet, man har bortliciteret dem til den som billigst vil fodre og pleie dem. Billig Betaling og godt Foder og Pleie er en Sjeldenhed i vore Dage, dog tør jeg paastaae, at disse blive bedre behandlede end dem i Jylland. Imidlertid har man dog derved begaaet det Misgreb, at den Mindstbydende jo kunde boe i en Egn hvor ingen gode Følhopper ere, eller idet mindste langt derfra. (M. S. Ikehoe Wochenbl. af 16de Jan. d. A. No. 3).

Omendkjøndt Hs. Majestæts Fuldblodshingst Compton, som har kostet 6000 Rbd., ikke er bleven godt behandlet i Aalborg, thi det veed vist Hr. Kammerraad Michaelsen bedst, og omendkjøndt mine i Jylland i Aaret 1841 stationerede 4 Halvblodshingste ei heller paa det lemfældigste bleve behandlede af Jens Riildsen i Tierby, Greve Scheels Karl paa Gammel Estrup, af Hagens Karl paa Foussinge og endelig af Bonden i Christrup ved Randers, saa skal jeg dog lade være usagt at Majestædens 5 Halvblodshingste, hvoraf de 3 ere i Jylland, ville blive spændt og mishandlede for Plove og Harver, at gjøre dem tamme for desto sikrere at regjere dem.

Dengang Kammerraad Michaelsen nødsagedes til, uden først at tage min Tilflugt til Dverretten (thi han kunde ei engang forsvare sig i Forligelsescommissionen paa Raad- og Domhuset her i Staden) at tilbagelevere

mig den 4de og sidste Hingst, som stod i Aalborg, hvilken han saa gjerne vilde have ud af mine Hænder, for at forsøge paa om han kunde putte den i sin Lomme, da forsikrede min Søn mig, hvem jeg sendte dengang til Aalborg, for at hente min bortranede Hingst, at Compton lignede en Karrengaul, og min Søn, skjøndt han ingen Kammerraad er, er dog et nyttigere Subject i Staten end Kammerraad Michaelsen, thi han er ansat ved Bahngaardens Smedie og Maskinerie-Værksted i Altona, og lever bedre end ved Vand og Brød, og under offentlig Tiltale har han aldrig været.

I et af de bedste Amter for Hesteavl, nemlig Haderslev Amt, som og i Fyen, har man, formeentligen af gode Grunde, ei stationeret nogen af de nys indkjøbte 5 Halvblodshingste, thi paa de Steder ere endnu trende af mine forhenhavende Halvblodshingster. Fuldblodshingsten Compton har man sendt til Haderslev Amt, for at faae den opfodret igjen.

Enhver fornuftig Hesteopdrætter, vil vist kunne indsee at atter den gode Hensigt er bleven forfeilet. Bedækningspengene ere fastsat til 1 Sp., enhver Bonde som er i Besiddelse af en gammel daarlig Hoppe, hvoraf Huden allerede efter Foletiden er lovet Landkrammeren, vil dog spandere Specien og vil benytte den kongelige Halvblodshingst, imedens disse blot skulde benyttes af

gode Følhopper. Hingsteholderne i Jylland nødes vel til at Rastrere deres gode jydskte Hingster, fordi det ei vilde kunne betale sig af holde Hingster, hvilket de ligeledes gjorde i Mar 1839 fordi Fuldblodshingsten, eller rettere sagt Actionairerne tog Hingstepræmierne.

Saaledes, som Syderne forhen ved deres Fuldblodshingste ikke fik andet Udbytte end Karikaturer af Heste, (thi de gode Fuldblodshingste lode de staae paa Augustenborg) saaledes vil det gaae Syderne med de kongelige Halvblodshingste, fordi Alting skal beregnes paa det Sparfommeligste.

Har man nu endeligen faaet 5 gode Halvblodshingste thi for 14,000 Rbd. lader sig vissefæligent kjøbe 5 af de bedste i Yorkshire, tilmed har man jo ei endnu hørt disse offentligen dadlet, da burde de ogsaa benyttes paa den gavnligste og hensigtsmæssigste Maade, thi Hovedhensigten maa være at producere gode Heste i Landet.

Paa de Hamborgske Hestemarkeder bliver nu blot kjøbt gode og stærkbenede danskte og holsteenste Heste som ere af elegant Form, god Rouleur og regelmæssigt og let Fodskifte.

Den bedste og lykkeligste Epoche, for vort Lands Hesteavl, er netop nu kommet, man vil ei mere den finbenede og hurtiglobende Englænder, man vil ei mere flyve afsted til Hest, vil man rask afsted har man Jernheste, Lokomotivet, derfor er det, at man ei mere seer faa noie paa Hestens Hurtighed, end paa de andre gode Egenstaber, nemlig Elegance og stærkbenede.

Intet er derfor lettere hertil Lands, end at erholde en god Hesterace, naar man blot vælger gode Følhopper til de gode Hingste.

Jeg havde dengang beviist det, jeg oprettede Foreninger saavel i Haderslev som og i Ribe Amt, gav Hesteopdrætterne derved ei allene fri Bedækninger, men tillige 8 Rbd. i Præmie for deres bedste Følhopper som tilfortes mine 6 Hingster, (M. S. Dannevirke i Aaret 1842 No. 80), og lod saadant sig af en Privatmand iværksættes, desto lettere kunde det jo nu bringes i Stand, tilmed da der nu emaneredes en kongelig Forordning af mit Forslag. Ved denne Leilighed kunde Hr. Reifestaldmester v. Bardenfleth gavne endnu mere, thi han yndes af Landmændene i Jylland.

I Aaret 1843 udgav jeg i det tydske Sprog en Brochure af 55 trykte Sider:

„Vorschläge zur Verbesserung der Pferdezzucht in unserer Lande.“ D. e.

„Forslage til Hesteavlens Forbedring i vort Land.“
 skulle jeg faae Leilighed dertil, da skal den udfomme i

Landets Sprog. Deri har jeg paa det nøiagtigste „bevist og oplyst“, hvad som kunde gavne Hesteavlens, og hvori paa det væsentligste er hentydet paa Foreninger at stifte, at ifkun gode Følhopper ved de gode Halvblodshingste bedæktes thi blot derved produceres saadanne Heste som Udlænderne med Begjærlighed for Tiden søger. Derfor burde disse 5 kongelige Halvblodshingste have været stationeret i saadanne Egne hvor gode Følhopper havees, Foreninger burde have været stiftet (man stifter jo saa mange Foreninger hvilke ere mindre vigtige) at blot de bedste Følhopper bleve bedækkede. Bedæknings-Pengene burde have været fastsat til 5 Spc. for den bedste Hingst og Forholdsviis derefter, derved bevirkedes det Gode, at de bedste jydsk Hingste ei kastreres, tillige entholder man de daarlige Følhopper fra de gode Hingste.

Ligeledes burde man have tildeelt de bedste dragtige Hopper ved disse Hingste en Præmie af 5 Spc., ved denne Leilighed sparer Bonden sine Bedækningspenge, ligeledes burde man have tildeelt de bedste Hopper gratis Bedækninger som Præmie, derved bliver Dydrætteren opmuntret til at producere gode Heste, han vil vist bringe sin bedste og ei sin daarligste Hoppe til Hingsten nu derimod sparer han sin gode Hoppe, for at kunde sælge den til Udlænderne som Følhoppe for en god Priis. Saaledes som det nu er forseiles den gode Hensigt, man arbejder den gode Sag imod, Utilfredshed og Ulyst

at befordre Hesteavlen vil herefter høres til Dagens Orden, thi enhver Bonde troer sig berettiget med sin Spc. i Haanden, at faae sin Skindmære ved de gode og dyre indkjøbte kongelige Haloblodshingste bedækket, og som oftest er hans Følhopper ei mere værd end den Spc. han til tout la reste spanderer paa den.

Det Spørgsmaal, fremsat i den Berlingske Tidende af 24de Jan. d. A. No. 21. „Hvad man vil foretage sig med de resterende 16,000 Rbd.“ hentyder utvivlsomt allerede paa Jydernes Utilfredshed, hvilke ere i Besiddelse af gode Følhopper, thi disse indseer nu først, at Hesteavlen blot kan være gavnrigt og nyttigt for Landet naar den ledes paa den Maade, som jeg forhen i Jylland og Hertugdømmerne praktisk har beviist, Jyderne indseer det ogsaa nu først, at de blot burde producere store elegante og stærkbenede Heste i Forening med et godt og regelmæssigt Fodskifte. Fordi ved Anlæggelsen af Jernbanerne Trækhesten for det Mæeste undværes, tilmed er Udgifterne at producere den gode Hest ikke betydeligere end de, paa den Daarlige.

Det er derfor en uberegnelig Skade, ikke at tale om de 30,000 Rbd. som aarligen til ingen Nytte faa at sige bortkastes, men hvad kunde Landet gavnnes ved dens vigtige og hensigtsmæssige Anvendelse af ovennævnte isandhed ingen ubetydelig Summa? Skal nogle faa have Revenüerne paa Landets Befostning?

Det er Skade, at et Land som Danmark og Hertugdømmerne, som særdeles egner sig til Hesteavl, saa ligegyldigt, (jeg mener med Hensyn til dens Hestevæsen) behandles, og at ikke Mænd for Tiden fremtræder, som have mere Indflydelse hos vor allernaadigste Konge, end jeg nu — har, at ikke Mænd med bedre Penne og med mere Indsigter end jeg som Lægmand, som hverken er gaaet paa en Latin- eller Veterinairskole, at Mænd ikke fremtræder, hvilke fri og aaben deres Mening siger, thi uden at træde Beskedenheden for nær, tør jeg nok paa-
 staae, at have frit og aabent sagt min Mening om denne vigtige Indtægtsskilde ei allene til min allernaadigste Konge, men ogsaa til mine Medborgere, man har vel tildeels taget Notice deraf, men med tilbørlig Energie, ei endnu igjennemdrevet, stedsse halve Forholdsregler benyttet, hvilke ikkun bragte halve Resultater.

Nu først synes det rette Tidspunkt er kommet hvor man maa stride fremad, benytte det hvoraf man er i Besiddelse, thi ustridigt er det, vort Land besidder de
 .Egenskaber hvilke savnes i Andre.

Jernbanerne giver den bedste ja isandhed den sikreste Impuls at man blot herefter burde producere gode Heste, saa at den danske Hest kan hævde sit gamle Renomee i Udlandet.

Danmark og Hertugdømmerne ere i Besiddelse af rige Kormarker overflødige Enge og endeligen gode Følhopper. Hans Majestæt vor allernaadigste Konge giver aarliggen til Hesteaavles Forbedring 30,000 Rbd., der feiler altsaa intet andet, end at anvende og benytte det man har paa det Hensigtsmæssigste og Gavnligste, men ei at blive staaende ved den gamle Glendrian den forværvelige Egennyttighed, maae forstumme hvor det gjælder Landets Vel.

Maatte disse Linier, hvilke jeg muelligen for sidste Gang ofrer det hipologiske Fag læses med den Dverbærelse, man bør have mod Lægmand, maatte man tillige erkjende hvad Landet kunde gaaes, ja maatte man endeligen følge fornuftige og uegenyttige Mænds Raad, da først er det rette Tidspunkt kommet, hvor man med Taknemlighed ville kunne indsee Belvillien, af vor allernaadigste Konge det Gavnriges og Godes Fremmer og Beskytter.

Dem König und den Vaterland zu nützen,
 War mein Bestreben nun und immerdar;
 Auf dies Panier kann ich mich mutbig stützen
 Und scheue so nicht Tod und nicht Gefahr!
 So bin ich stark und dünke mich nicht wenig —
 Eine feste Burg ist Gott und ist — mein König!

TEMPORARY CARD

Film A 360..59

Nathanson, Mendel Levin, 1780-1868

Almeennyttigt Vaerk for Danmark og Hertugdømmerne

Kjøbenhavn

1845

Microfilm, positive copy, produced by Harvard
University Library Microreproduction Service,
Cambridge, Mass.



II.

Nogle Ord om den i Danmark og Hertugdømmerne projekterede almindelige Børnepligt.

I No. 3 af „Ishoeer Wochenblatt“ af 16de Jan. d. A., vil Læseren erfare at mine Anstuelser i en anden vist ei mindre vigtig Sag, nemlig min forhen udgivne Plan til „Almindelig Bevæbning“ ved Stænderne i Ishoe tjente til Rettesnor, hvorimod den kongelige Lovudkast ikke nød Anerkjendelse.

Jeg leverede af min Plan et Exemplar, til Stænderdeputeret Hr. Advokat Vöc, i Ishoe, og gav den dersteds i Boghandelen under Stændertiden. Planen udarbejdede jeg i Aaret 1839, og blev ifølge Hs. Majestæts Allerhøieste Tilladelse udgivet i Trykken.

Den gav muligt den første Impuls til Oprettelsen af den store Militair-Kommission i Odense, og den ovenmeldte Lovudkast til en almindelig Børnepligt. Thi det maae dog omsider for enhver blive indlysende, at det

er paa høie Tid, at være betænkt derpaa, hvorledes Landet kunde erholde en velorganiseret Hær, med mueligt ringe Udgifter, til at beskytte Landet for fiendsk Overfald, og at opretholde Orden i Fredstider.

Det bør ej være, at en staaende Hær fortærer Landets Marx, og blot dem som ei af Lykken favoriseres, skulle være Landets Forsvarere. Nei, hver Statsborger har lige Rettigheder, men ogsaa lige Pligter at opfylde, derfor burde enhver til sit eget Forsvar bidrage, Militærtienesten bør ei være byrdefuld men Værestieneste, da først bæres Byrden lettere, og hvad enhver maa forrette det gøres gjerne. Derved bliver Almeenaanden vækket, Menneskene nærmer sig derved hinanden bedre, end ved Nyheder som blot koster Penge og Tidsspild. — Kasteaanden og Smaaligheder ville alt mere og mere svinde, de Byrder som trykker Staten ville formindskes, og Folkets Lykke vorder derved givet en fastere Grundvold. Havde her forhen været en almindelig Værnepligt saa havde vist ei Flaaden og Norge været os bleven robet, og Hovedstaden havde da ei heller blevet bombarderet. Mueligt det var Hensigtsmæssigt i Henseende til en almindelig Bevæbning, at hentyde paa Preussen og disses Indretninger. Dog hvortil? Hvad som passer der, gjør det muligt ei hos os, og iøvrigt, har jeg ei villet sige i min Plan hvorledes det skulde være, men yttrede blot mine Tanker, hvorledes de dengang vare den tæn-

fende Læser af Planen vil vist finde hvad der bør ske, at jeg stedse havde Landets Vel for Øie, og blot villet det Gode.

Naar almindelig Bærnepligt skal være til Nytte for Landet for i paakommende Krigstilfælde at kunne byde Fjenden Spidsen, maa først og fremmest den militaire Aand og Plie bibringes Individierne, tillige maa Besparelles-Systemet, samt Vyst til Militairstanden være Grundvolden hvorpaa denne høist vigtige Sag bør bygges. Er denne vigtige Sag løst da er almindelig Bærvæbning let at indføre i vort kjære Fædreland.

Borger og Bonde bør agte Krigsstanden ogsaa naar Landet har Fred; naar Sværdet ei er draget er er en velordnet Krigshær at ligne ved en stærk Muur, bag hvilken Borger og Landmand rolig kan drive deres vigtige Arbeide. Den holder Fjender borte, eller naar de bryde ind, saa opbyder en kjet Krigshær sin Duelighed, Kraft og Mod for atter at tilkjæmpe Landet Fred. Naar der bydes bør ingen undslaae sig for den hæderlige og nyttige Krigstjeneste; og en god Soldat der stiller sig i Linien blandt Landets Forsvarere er en saare vigtig Mand.

Med Indførelsen af almindelig Bærnepligt bliver den Sætning gjendrevet „at Borgeren ei egner sig til

Militairtjenesten og at almindelig Bærnepligt ikke vilde kunde danne den sande Kriger." Tværtimod, ifkun almindelig Bærnepligt, giver den dygtige Baabenet i Hænderne, og danner den Uduelige til Kriger, idet den almindelige Sætning er, at i Farens Dage, opliver den Modet, og Kjærlighed til Konge og Fædreland alt med sig bortriver, og ei lader opstaae Betænkeligheder.

I Fredstiderne, ved Anskuelsen af de mangfoldige Byrder, hvilke den staaende Hær foraarsager, vil vist enhver Statsborger, for at undgaae disse, med Glæde personligen bidrage til Landets Færv.

1. Det borgerlige Militair i Altona.

Bed en almindelig Bærnepligts Indførelse, vilde det, hvad Staden Altona angaaer kunne have sin Forblivende som hidtil. Ingen Borgermilitair i Danmark og Hertugdømmerne ere saa smukt organiseret og uniformeret, end netop der.

Infanteriet 800 Mand i 2de Batailloner, dens Uniform mørkeblaae Kjole med Fløiels Krave og Opslag, røde Arelbaand med Kompagniets No., tvende Rader ophoiede gule Knapper, hvide Lærreds Beenflæder om Sommeren, og mørkeblaa om Vinteren, smukke Cha-cots, sort blanke Læderlag eens Brede Komisgevær med sort Bajonet. Officerernes Uniform er meget elegant.

Dens Exercering og Manøvrering skeer med den største Orden, og lader, saalænge vi savner en almindelig Værnepligt intet mere at ønske til overs.

Garden, et ridende Jægerforps omtrent 50 Mand foruden Officerer og Trompetere, har en smuk Uniform, det var blot at ønske at den var noget mørkere af Farve som omtrent Herregaardsjægerne havde den i Krigstiden. Dette Korps udmærkede sig i Krigen meget patriotisk, ei blot med Ord men og med Daad. Da det, ifølge en allerhøieste Tilladelse af „Kronprindsen“, (vor afdøde Konge Frederik den Sjette) at maatte afløse de saakaldte Bedeler Husarer i Ottensen, overtog Korpsset Huarernes moisommelige Tjeneste, allerede dengang havde det vist været billigt dersom det altonaer Borgermilitair, havde blevet tildeelt samme Rettigheder med Hensyn til Gagen, som det kjøbenhavnske Borgermilitair har.

Det vil mullgt ei være uinteressant her at omtale noget om det altonaer Borgermilitair. Naar Landet sig glæder ved den velsignede Fred, da tænker Borgeren sjelden eller aldrig paa Militairtjenesten, paa hvilken man i fordums Dage lagde endnu mindre Vægt. Men Altona som umiddelbar ligger ved Grændsen, blev det ved Krigens Udbrud i Aaret 1807 indlysende, hvor nødvendigt en velorganiseret Borgervæbning maatte være, derfor gif det ogsaa med dens Oprettelse raskere

frem end paa andre Steder, thi den gode Villie af de, tjenstdygtige Borgere, at bringe Fædrelandet et Offer, var dens bedste Drovefsjeder. Den daværende Kronprinds bevilligede som forhen meldt det Ansøgte af sine brave Undersaatter. Officerernes Organisering var meget vanskeligt, man havde hverken duelige Officerer eller Underofficerer, desuagtet maatte Altonaes Borgermilitair raff organiseres, idet den daværende Grenadeer-Jæger-Kompagni, hvilken gageredes af Byen, blev indlemmet Armeen og afmarcherte.

Altona med sine merkantilske Rigdomme og sine mange Instituter, var nu blottet fra alt Bærn og vilfaarlige Behandlinger, udsat af de i Nærheden værende Armeers Streiftoge, hvorved Skandal aldrig udeblev. Med megen Moisommelighed og med megen Opofrelse, bleve derfor de nødvendige Geværer tilveiebragt og Borgerne indexerceret, at man allerede i April 1808 kunde besætte Bagterne, uberegnet Kavallerie Piquetet af Garden.

I samfulde 7 Uar maatte Borgeren forrette den moisommelige Garnisonstjeneste, hvis Pligt det var, at opstille Bedetter ved Schulterblat, og besætte Poster langs omkring Byen, at de fremmede Tropper, naar de vilde overfride den neutrale Demarkationslinie, kunde blive afviste. Kavalleriet holdt med en Pilet paa Schuterblat, i Nærheden af Hamborg, og besørge de tillige Ordinants-Ridningen.

At det Altonaer-Borgermilitair tro har opfyldt sine Pligter, det kan dens værdige Chef og Overpræsident Hs. Exelence Grev Blücher Altona, som reddede Staden Altona fra sin visse Undergang bevidne. Denne Hædersmand beviste allerede dengang med sine brave Borgere, hvorledes man skal tjene sit Fædreland med Mod, Tapperhed og ægte Borgerfind. Om endogsaa Tjenesten var meget byrdefuld, idet Borgere havde at kæmpe med Hungersnød, Kulde og andre Gjenvordigheder, saa viste de dog at de ei gav det befaldene Militair noget efter. Idet nu Altona har bevist, hvilken Opofring, hvilken Iver, ja hvilken Fædrelandskjærlighed det var besjælet med, og af hvilken stor Vigtigheden en velorganiseret Borgermilitair er, især for en Grændsestad, da gav Hans Majestæt Kongen Altonaes Borgermilitair et fortreffeligt Reglement, hvorefter Officererne har at aflægge den for Armeen befalede Ed. Dette Korps som danner et Nationalkorps, kan utvivlsomt sættes i Kathegorie formedelst sin gode militairiske Holdning og ægte Borgerfind med ethvert andet velorganiseret Korps, og lader isald Krigen udbryder spare 2de Batailloner for det virkelige Militair, som gjordes nødvendig at besætte Grændserne med ved Altona.

Den har steds ved Tumulter viist at opretholde Orden, ligeledes ved Hamborgs ulykkelige Brand havde det patrulleret flere Nætter, og ydet den betrængte Stad væsentlig Tjeneste.

Ved Kjobenhavn og Altonaes Borgermilitair er det tilstrækkeligt beviist, hvortil Borgeren egner sig, naar man sætter Lid til ham, og forlader sig paa ham, og hvad en almindelig Værnepligt bevirker.

Der Ordnung seinen Arm zu weihen,
 Wenn uns der Friede Kränze slicht,
 Im Krieg dem König ihm zu leihen,
 Ist guter Bürger erste Pflicht;
 Nicht Vettergunst und Adelssterne
 Als Vorrecht, werden je genannt,
 Ein Jeder diene froh und gerne,
 Mit Gut und Blut dem Vaterland!

Det 2det Hefte indeholder:

- 1) Et Blik i Hamborgs Fremtid, og Forslag til et Hjælpemiddel for den arbejdende Klasse dersteds, med Hentydning til Hovedstaden.
- 2) Nogle Forslag og Belysninger til Maadeholdsforeningen i Altona og et Middel at forebygge den fordærvelige Druktenstab.

Howard

Gen 27

100

